

de, seyirciler, şiddetin çıkmasında spor yazarlarının etkili olduğunu % 20 oranında ifade etmişlerdir. Yüksel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise seyircilerin % 89'unun bu soruya "evet" dedikleri, % 89'unun da şiddet olaylarının engellenmesinde de spor yazarlarının etkili bir faktör olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, spor yazarlarının konuları itibarıyla çok dikkatli davranmaları gerektiği, insanları hem olumlu hem de olumsuz yönde etkiledikleri, bu nedenle yazılarını kullandıkları üslûba dikkat ederek yazmaları, olaylara daha iyi niyetli yaklaşmaları gerektiği bilincine varmaları gerektiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, seyircilerin sosyokültürel bilgilerinin dağılımında cinsiyet, yaş, medenî durum, eğitim düzeyi, meslek grupları, ikâmet edilen yer, aile yapısı ve gelir düzeyleri, kişilikleri ile ilgili farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- ACET, Mehmet, (1997), *Futbol Seyircisinin Sosyokültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması*, Basılmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- ARSLAN, C., BİNGÖLBALI, A, (1997), *Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi, Yıl 6, s. 3-10, Ankara.
- DOĞAN, B., MORALİS, (1999), *"Futbolda Seyirci Taşkınlıkları ve Burun Altında Yatan Psikososyal Nedenler"*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Yıl: 6. s.12-15.
- KARAGÖZLÜOĞLU, C., AY, S M, (1999), *Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri: İstanbul Örneği*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Ankara.
- KILCIGİL, Ertan.,(1998), *Sosyal Çevre- Spor İlişkileri Teori ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama*, Bağırhan Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK, Füsün, (1998), *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*, Bağırhan Yayınları, Ankara.
- SAVAŞ, İsa, (1997), *Spor Genel Kültürü*, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- TAŞGIN, Ö, (2000), *Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyoekonomik Profili*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enst.
- YÜKSEL, H., DOĞAN, B., MORALİ, S., ACAR, M, F, (1998), *Futbolda Şiddetin Toplum Bilimsel Boyutları*, Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Hacettepe Üniversitesi, Yıl 5, Sayı 1, s.42-48.

İLKÖĞRETİM VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ: NİĞDE İLİ ÖRNEĞİ

Yrd.Doç.Dr. İshak TORUN
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

Yrd.Doç.Dr.Muhittin KAPLAN
Niğde Üniversitesi İİBF
İktisat Bölümü

Yrd.Doç.Dr. Ahmet ERGÜLEN
Niğde Üniversitesi İİBF
İşletme Bölümü

Dr. Erkan DİNÇ
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğrencilerinin sosyo-ekonomik profillerini incelemektir. Anket çalışmasına dayanan bir alan araştırması olan çalışmanın örneklemini Niğde ilinde bulunan ve belirtilen kademelerde eğitim veren çeşitli okullardan seçilen öğrencilerden oluşmaktadır. Veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilip betimsel olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin genel olarak orta ve düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip olup, çoğunlukla kırsal kökenden gelen ve orta düzey mesleklerde çalışan ailelerden geldiklerini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin psikolojik ve sosyal durumlarının genellikle normal olduğu; diğer bir söyleyişle kendi kendileriyle ve aileleri ile içinde yaşadıkları sosyal çevreyle uyumlu olduklarını ifade ettikleri gözlenmiştir. Bulgular, öğrencilerin hayattan beklentileri ve mesleki eğilimleri ile sosyo-ekonomik durumları arasında doğrusal bir bağlantı olduğunu da göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyo-ekonomik profil çalışması, öğrencilerin sosyo-ekonomik profilleri, Niğde ili örneği.

ABSTRACT

This study aims to investigate the socio-economic profiles of upper primary and secondary school pupils. It is based on a survey carried out with pupils in various primary and secondary schools in the province of Niğde. The SPSS programme was used to analyse the data obtained. The results were tabulated and presented within the text in a descriptive way. The findings of the study suggest that most pupils are coming from a family type that has lower or middle class educational and economic background. Most of their parents were emigrated to the town from rural areas, and occupied with working and middle class level jobs. The data reveals that many of the participants are in average or good psychological state and happy with themselves and their families' social background and status. In other words, they are pleased with who they are, where they live and the domestic and social atmosphere they share with others. The findings also show that there is a direct relationship between pupils' socio-economis background and their expectations from the life and the type of profession they want to do in the future.

Key words: Socio-economic profile study, students' socio-economic profiles, the case of the province of Niğde.

1. GİRİŞ

Bir toplumsallaşma/toplumsallaştırma yöntemi olan (Haralambos and Holborn, 2000) eğitim, en genel anlamıyla 'insanın kişiliğini besleme süreci' (Senemoğlu, 2004: xxiii) ya da kişinin bilgi edinmek ve beceriler kazanmak suretiyle kendini geliştirmesi süreci olarak tanımlanabilir (Haralambos and Holborn, 2000: 774; Wood,1998). Geleneksel ve davranışçı eğitim yaklaşımları eğitimi 'istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme' işlemi (Senemoğlu, 2004: xxiii) olarak değerlendirirken eleştirel ve yapılandırmacı yaklaşımlarda eğitim, kişinin kendi kendine gerçekleştirdiği zihinsel etkinlikler ve sosyal çevresiyle olan etkileşimi vasıtasıyla ulaştığı yeni, gelişmiş ve üst düzey bilişsel durumlar olarak tanımlanmaktadır (Wood, 1998). Her ne kadar farklı felsefi temellere dayansalar da hem geleneksel eğitim yaklaşımları, hem de günümüzün baskın eğitim paradigması olan yapılandırmacı yaklaşım eğitimin sadece okulda, yani formal eğitim ortamlarında gerçekleşmediğini, aile, sosyal çevre ve diğer etmenlerinde çocuğun/öğrencinin yetişmesinde önemli roller üstlendiklerini kabul etmektedir (Halsey ve diğerleri, 1997).

Geleneksel yaklaşımlar formal ve informal eğitim arasındaki farka dikkat çekerek asıl eğitim uygulamalarının okuldaki formal eğitim sayesinde gerçekleştiğine vurgu yapmaktadırlar (Senemoğlu, 2004). Buna rağmen söz konusu yaklaşımlar eğitim ortam ve etkinliklerinin hazırlanması, denetimi ve geliştirilmesinde, büyük oranda aile ve sosyal çevrenin etkileriyle şekillenen kişisel hazır bulunuşluk düzeyinin dikkate alınması gerektiğini de göz ardı etmemişlerdir (Özden,2003: 4-5; Varış,1988:124). Öte yandan yapılandırmacı/eleştirel yaklaşım eğitimi bütüncül bir perspektiften değerlendirmekte ve eğitimin insanın normal yaşantısının bir parçası olduğunu ve yaşantı yoluyla gerçekleştiğini savunmakta, dolayısıyla okul dışında aile ve sosyal çevre gibi diğer etmenlerin de kişinin eğitiminde önemli ve etkili olduğunu belirtmektedir (Abbot ve Ryan, 1999). Bahsi geçen eğitim yaklaşımları, öğretim yöntemlerini etkilediği gibi yapısal farklılığa bağlı olarak okul yönetimini de etkilemekte, ve dolayısıyla aileler, baskı grupları ve diğer toplumsal örgütlenmelerle uyum içerisinde çalışabilen eğitim yönetimlerinin arzu edilen öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli roller üstlenmekte olduğunun ifade etmektedirler (Akar, 2002: 26)

Eğitim işlevi hakkındaki başlıca görüşler temelde iki ana noktaya işaret etmektedir. Birincisi Fransız sosyolog E. Durkheim'in fikirlerinde şekil bulan toplumsal değer ve normların yeni kuşaklara aktarımını, yani eğitimin işlevsel rolünü ön plana çıkaran anlayıştır. Bu anlayışa göre, "bir toplum, üyeleri arasında yeterli derecede bir homojenlik olduğu müddetçe yaşayıp, devam edebilir; eğitim, başlangıçtan itibaren toplum hayatının ve birlikte yaşamının gerektirdiği özellikleri çocuğa kazandırarak söz konusu homojen toplum yapısını güçlendirerek devam ettirir" (Durkheim, 1961: 87-88'den aktaran Haralambos and Holborn, 2000: 777). Bu anlayışın temelde eğitim ve okulu bireyin toplumsallaşması ve toplumun devamı için işlev gören bir araç olarak değerlendirmekte ve okulda gerçekleştirilen formal eğitim basamaklarına vurgu yapmaktadır (Haralambos and Holborn, 2000). Diğer yandan J. Dewey, A. Toffler ve I. Illich gibi düşünürlerin öncülük ettiği liberal anlayışa göre eğitimin işlevi bireyleri

geliştirerek, onları sahip oldukları azami potansiyeli, özellikle de entelektüel potansiyeli, gerçekleştirmeye cesaretlendirmektir (Dewey, 1953 ve Tan: 1979). Eğitim aşamalarını bireyin özgürleşme süreci olarak değerlendiren bu anlayışta ideal eğitimin merkezinde okul değil, aile ve sosyal çevre yer almakta; formal eğitim yerini informal eğitime bırakmaktadır (Illich'ten aktaran Tan, 1979).

Yirminci yüzyıl başlarından günümüze kadar meydana gelen siyasal ve ekonomik gelişmeler ile bunların sosyal yapılar üzerindeki izdüşümleri toplum yapısını ve dolayısıyla okul, aile, sosyal çevre gibi kavramlarla ilgili algılarımızı da değiştirmiştir. Sosyal çevre, aile ve yaşanılan mahalle şehir ve bunları oluşturan bireyler olmaktan çıkmıştır. Günümüzde sosyal çevreyi oluşturan temel unsurlar kitle iletişim araç ve kanalları, aile, akran grupları, sivil toplum örgütleri, baskı grupları, mahalle, okul, kent, ülke ve hatta bütün dünya olarak öne çıkmaktadır. Bilgi toplumu olma sürecinde yaygınlaşan kitle iletişim araç ve kanalları sosyal çevreyi küresel boyuta taşımıştır. Gençlerin sosyalleşmesini belirleyen faktörler artık yalnızca toplumsal unsurlar değildir. Dünyanın her hangi bir yerinde ortaya çıkan bir değişim ve yeniliği anında mahalle arasına ve aile içine kadar ulaştıran kitle iletişim araç ve kanalları gündelik hayatımızı kuşatan en etkili faktörler haline gelmiştir. Bu da doğal olarak bireyin sosyalleşmesinde ailenin yanında önemli bir yeri olan sosyal çevre kavramının sınırlarını genişletmiş; dolayısıyla bireyin eğitimin kültürel altyapısının geniş bir çerçeve içerisinde gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Halsey ve meslektaşları (1980) (aktaran Haralambos and Holborn, 2000: 842) eğitimin kültürel temellerini oluşturan aile ve sosyal çevre ile maddi temellerini oluşturan ekonomik faktörler arasındaki farklılık ve etkileşime işaret etmişlerdir. Onlara göre eğitimin kültürel temelleri aile ve sosyal çevrede şekillenmekte olup, ebeveynlerin eğitim durumu ve eğitime olan yaklaşımlarına göre değişmektedir (özellikle öğrencinin devam ettiği okul tipi). Dolayısıyla kültürel temeller genel olarak ailenin gelir düzeyi ve içinde yer aldığı sosyo-ekonomik tabaka ile ilişkilendirilmekte olup bu değişkenler bazında değerlendirilmektedir (öğrencinin formal eğitimde kalma süresi gibi) (Halsey ve diğerlerinden (1980) aktaran Haralambos and Holborn, 2000: 842).

Eğitimin teorik temelleri hakkındaki bir çok çalışma öğrencilerin sosyo-ekonomik profilleri ile onların eğitimde kalma süreleri ve eğitimsel başarı durumları arasında doğrusal bir ilişki olduğuna işaret etmektedir (Bourdieu, 1997; Lareau, 1997; Haralambos and Holborn, 2000). Bu ilişki yüksek toplumsal tabakalardan gelen ve ekonomik durumları daha avantajlı olan öğrencilerin eğitim süreç ve aktivitelerine daha hazır olarak okula geldiklerini; söz konusu süreçlerde daha uzun süre bulunup, aktivitelere daha fazla katıldıklarını, ve sonuçta daha yüksek başarılar elde ettikleri şeklinde açıklanmaktadır (Lareau, 1997). Ailenin sahip olduğu ekonomik imkanlar, ailenin yaşadığı konut tipi ve ikamet edilen yer, yaşantı şekli, anne ve babanın tahsil durumları ile meslekleri öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını belirlemede kullanılan başlıca kriterlerden bazılarıdır.

Her ne kadar kitle iletişim araçları kullanımının yaygınlaştığı görülse de, Türkiye'de okul, aile ve sosyal çevre faktörlerinin genel olarak eğitim ve öğretim faaliyetleri üzerindeki etkileri ve bu faaliyetlerin yürütülmesindeki işlevleri büyük oranlarda devam etmektedir. Bununla birlikte, eğitim-öğretim kavram ve faaliyetleri Türkiye'de hala genel olarak okul odaklı algılanmakta, aile ve sosyal çevrenin rolleri ise yadsınmakta ya da ihmal edilmektedir. Oysa, önceki paragrafta vurgulandığı üzere eğitimin ilgili sağlıklı değerlendirmelerin yapılması, isabetli eğitim politika ve programlarının geliştirilmesi, doğru kararların verilmesi ve eğitimin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ancak öğrencinin aile ve sosyal çevresini, öğrencinin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel profilinin belirlenip dikkate alınmasıyla mümkün olabilecektir.

Belirtilen kavramsal çerçeve dairesinde planlanan bu çalışmanın temel amacı Niğde ilinde bulunan çeşitli ilköğretim okulları ve liselerde öğrenim gören 12-17 yaş grubu öğrencilerin sosyo-ekonomik profillerini belirlemektir. Araştırmanın bulguları eğitimde reform çalışmaları, eğitimde verimlilik ve etkinliğin ölçülmesi, öğretmen performansının ölçülmesi gibi amaçlar için kullanılabilirliği düşünülmektedir. Bu doğrultuda hazırlanan bir alan araştırması olan çalışmada belirtilen yaş grubundaki öğrencilere uygulanan anketlerden elde edilen veriler vasıtasıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

- Öğrencilerin aile ve kişisel özellikleri nasıldır?
- Öğrencilerin sosyal-psikolojik durumu nedir?
- Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu nedir?
- Öğrencilerin sosyo-kültürel durumu nedir?
- Öğrenciler serbest zamanları nasıl değerlendirmektedir?
- Öğrencilerin mesleki eğilimleri ve gelecekle ilgili beklentileri nelerdir?

2. NİĞDE' NİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

Niğde, İç Anadolu Bölgesinin Güney bölümünde yer alır. İl topraklarını doğuda Nevşehir ve Kayseri, Batıda Konya ve Aksaray, Kuzeyde Nevşehir, Güneyde ise Adana ve İçel illeri çevreler. 1.229 metre yükseklikte yer alan ilde bozkır iklimi egemendir (Niğde 97:73).

Niğde'nin gayri safi hasılasında tarımsal etkinlikler egemendir. Patates ziraatı ve elma yetiştiriciliği tarımın etkinliklerin büyük bir oranını oluşturmaktadır. İl nüfusunun % 64' ü kırsal yerleşim birimlerinde ikamet etmektedir (Torun, 2005: 159).

Niğde, illerin gelişmişlik sıralamasına göre, 81 il içinde 49. sırada yer almaktadır. İl merkezi ise, ilçelerin gelişmişlik sıralamasına göre, 155. sırada yer alıp 6 gelişmişlik grubundan 2. gruba girmiştir (Torun, 2005: 159).

2000 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre il nüfusu 348.081' dir. Nüfusun % 36'sı kentlerde, % 64'ü bağlı belediye ve köylerde yaşamaktadır. Nüfus yoğunluğu km² ye 45 kişidir. 177.396 olan il merkezi nüfusunun 78.088'i kentsel nüfusu, 99.308'i kırsal nüfusu oluşturur. İl merkezinin % 44'ü kentsel nüfusu oluştururken, % 66'sı kırsal

nüfusu oluşturmaktadır. Üniversite kurulana kadar göç veren il konumunda olan Niğde'nin durumu 1992'de üniversitenin kurulmasıyla, nispeten dengelenmiştir. Nitekim, Niğde nüfusu 1990'a nispeten toplamda %13 artmıştır. Bu artışın büyük kısmı kent merkezinde gerçekleşmiştir. 1990'da 305.861 olan nüfus % 24 artmıştır. Niğde il merkezi kentsel nüfusu 1990-2000 arasında % 44 artmıştır (Torun, 2005: 159).

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bilindiği üzere kamuoyu araştırmaları günümüzde siyasal eğilimleri ve tüketici eğilimlerini belirlemek için yaygın olarak uygulanmaktadır. Eğitim alanında da kullanılmaya başlanan profil araştırmaları kamuoyu araştırması yöntemlerinin bir türüdür⁵ (Arseven, 1994:18). Alan araştırması modelinde gerçekleştirilen ve öğrencilerin sosyo-ekonomik profillerine ulaşmayı amaçlayan bu çalışmanın temel veri toplama tekniği ankettir.

Birbirinden farklı konular için farklı tarzlarda ama çoğunluğu açık uçlu sorulardan oluşan anketin örnekleme Niğde il merkezindeki okullardan seçilen öğrencilerdir. Başlangıçta hedeflenen örneklem Niğde'de faal durumda olan 115 okulun 7-11. Sınıflarında eğitim gören öğrencilerdir. Örneklem hacminin belirlenmesinde toplam öğrenci sayısı 100'ün altında olanlarda bir sınıf, 200'ün altında olanlarda 2 sınıf ve 200'ün üstünde olanlarda 3 sınıf veya buna denk düşen yaklaşık öğrenci sayısı belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından düzenlenen anket formu il merkezindeki bütün okullara gönderilmiştir. Ancak, gönderilen anketlerin bir kısmı çeşitli nedenlerle geriye dönmemiş, bir kısmı ise eksik cevaplamalardan dolayı değerlendirme dışı tutulmuştur. Netice itibarıyla, anketlerin gönderildiği 115 okulun 73'ünden 1808 öğrencinin cevapladığı anketler tarafımıza ulaşmıştır. Anketlerden elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiş ve hazırlanan tablolarda sayı (frekans) ve yüzde olarak sunulmuştur.

4. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGULAR

4.1. Okul Durumu

Araştırma 14'ü (% 28,8) lise ve dengi, 59'u (% 77,2) ilköğretim olmak üzere toplam 73 okulda uygulanmıştır. Yine, anket sorularını cevaplayan 1808 öğrencinin % 22,8'i lise ve dengi okullarda, % 77,2'si ise ilköğretim okullarında eğitim görmektedir. Örneklem fiilen dahil olan lise öğrencilerinin nispeten az olmasının nedeni toplam lise öğrenci sayısının toplam ilköğretim öğrenci sayısından az olmasıdır.

Okullar, merkezde bulunan okullar, merkezde bulunmakla birlikte merkezin kenarında bulunan mahalle okulları ile merkeze bağlı köy ve belde okulları olarak 3 grupta tasnif edilmiştir.

⁵ Bu konuda yapılmış çalışmalar için bkz. (Yaylalı vd.:2006; Karasar vd. 1999; Eryılmaz:1997); Özkul vd:2005)

Tablo 1. Okul Durumu

Öğrenci Sayısı	N - %	Okul Sayısı	N - %	Okul Konumu	N - %	Sınıf Durumu	N - %	Sınıf Mevcudu	N - %
Lise	412-22,8	Lise	14-28,8	Merkez	680-37,6	7. Sınıf	343-19,0	...-10	49-2,7
İ.Ö.	1396-77,2	İ.Ö.	1386-77,2	Mahalle	358-19,8	8. Sınıf	1053-58,2	11-20	363-20,1
				Taşra	770-42,6	9. Sınıf	82-4,5	21-30	768-42,5
						10. Sınıf	266-14,7	31-...	628-34,7
						11. Sınıf	64-3,5		
Toplam	1808-100		1808-100		1808-100		1808-100		1808-100

Tablo 1'e göre, merkez okullarından araştırmaya katılan öğrencilerin sayısı 573, merkeze bağlı mahalle okullarından katılanların sayısı 342 ve taşra okullarından katılan öğrenci sayısı ise 883'tür. Merkeze bağlı mahalle okulları ile köy, belde ve kasaba okullarını "taşra" başlığı altında bir araya getirdiğimizde merkez ve taşra okulları arasındaki dağılımı yaklaşık olarak eşit çıkmaktadır. Yine, aynı tabloya göre, ankete katılanların % 19'u 7. sınıf, % 58,2'si 8. sınıf, % 4,5'i 9. sınıf, % 14,7'si 10. Sınıf ve % 3,5'i 11. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Katılımcı öğrencilerin % 2,7'si 10 kişiyi geçmeyen sınıflarda, % 20,1'i 11-20 kişilik sınıflarda, % 42,5'i 21-30 kişilik sınıflarda ve % 34,7'si ise 30 mevcudu geçen sınıflarda eğitim görmektedir. Anlaşılabileceği üzere, öğrencilerin yaklaşık üçte biri 30 kişiden daha kalabalık sınıflarda, yaklaşık % 23'ü ise 20 kişiden daha az sınıflarda eğitim görmektedir. İdeal sınıf mevcudunun 20'yi geçmediği varsayıldığında katılımcıların dörtte üçünden fazlasının kalabalık sınıflarda eğitim gördüğü ortaya çıkmaktadır. Sınıf mevcudunun okul konumlarına dağılımını gösteren Tablo 2' den de anlaşılacağı gibi, en kalabalık sınıfların % 59,2'si merkezde, % 40'ı taşrada olmasına mukabil merkeze bağlı mahallelerde 30'un üzerinde sınıf hemen hemen yoktur. Aynı sıralamayı 20 kişiden fazla sınıflı okullar için yaptığımızda merkez okulların yaklaşık % 43 ile en yoğun, taşra okulları % 40 ile merkez okullarıyla yakın oranda yoğun ve mahalle okulları ise % 17,5 ile en az yoğun okullar olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Okulun Bulunduğu Yer ve Sınıf Mevcudu

Yeri	...-10 kişi	11-20 kişi	21-30 kişi	31-...kişi	Toplam
Merkez	1,5%	10,4%	33,4%	54,7%	100,0%
M.Mah.	1,4%	31,0%	67,3%	0,3%	100,0%
Taşra	4,4%	23,5%	39,0%	33,1%	100,0%
Toplamdaki %	2,7%	20,1%	42,5%	34,7%	100,0%

Sonuçta, öğrenciler genel olarak 20 kişiden daha fazla sınıflarda eğitim görmektedir. Kendi içinde değerlendirdiğimizde ise merkez ile taşra okulları çok kalabalık sınıflara sahip iken, merkeze bağlı mahalle okulları yoğun olmayan, normal mevcutlu sınıflara sahiptir.

4.2. Örneklemin Demografik Durumu

Tablo 3' e göre, katılımcıların % 53,2'si kız ve geri kalanı erkektir. Aile türü bakımından, öğrenci ailelerinin % 82'si çekirdek ve % 14,3'ü geniş ailedir. Türkiye'de hem taşra hem de kentte en yaygın aile biçimi çekirdek ailedir. Bununla birlikte, Türk ailesi Batılı ülke çekirdek ailesinden farklı olarak geniş aile işlevlerini önemli ölçüde sürdürmektedir. Nitekim, kardeş sayısı ve aile hacminin büyük olması bunu doğrulamaktadır. Tablo 3' e göre, büyüklük bakımından ailelerin yaklaşık olarak ancak

% 20'si üç ve daha az kişiden, % 50'si 4-5 kişiden, % 25' i ise 6-7 kişiden oluşmaktadır. Yine, katılımcıların yaklaşık % 30'u iki ve ikiden daha az, % 55'i 3-4 ve %16' isisi ise 5 ve daha fazla kardeşe sahiptir. Bazı ailelerin genç oldukları düşünüldüğünde kardeş sayısı ortalaması aslında daha fazla çıkacaktır. Aile büyüklüğü ve aile türünün merkez çevre karşılaştırmasında çekirdek tipteki 1497 öğrenci ailesinin % 87 den fazlası kent merkezinde bulunurken, geniş ailelerin % 60'tan fazlası taşrada bulunmaktadır. Yani, çekirdek aile taşraya nispeten kentlerde daha fazladır. Verilerden anlaşıldığı üzere, aile biçimi yaygın biçimde çekirdek olmakla birlikte büyüklük bakımından Batı ailesinden daha kalabalık bir niceliğe sahiptir.

Tablo 3. Öğrenci ve Onların Ailelerine Ait Bazı Özellikler

Cins.	N - %	Kardeş Sayısı	N - %	Kaçıncı Kardeş	N - %	Aile Büyüklüğü	N - %	Aile Türü	N - %
Kız	962-53,2	...-2	525-29,0	İlk çocuk	596-33,0	...-3	341-18,9	Çekirdek	1497-82,8
Erk.	846-46,8	3-4	985-54,5	Ortanca	737-40,0	4-5	917-50,7	Geniş	265-14,6
		5-...	290-16,0	Son çocuk	459-25,4	6-7	439-24,3		
		Boş	8-0,5	Boş	16-0,9	Boş	111-6,1	Boş	46-2,5
Topl.	1808-100		1808-100		1808-100		1808-100		1808-100

Türk ailesi nicelik bakımından çekirdek aile tipinde olmakla birlikte, aile bağları ve insan ilişkileri bakımından geniş aile işlevlerini halen sürdürmektedir. Bu açıdan, Türk ailesini büyüklük olarak modern çekirdek aile, işlev bakımından ise nispeten geleneksel geniş aile tipinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

4.3. Sosyal Durum

Tablo 4 ve Tablo 5'te öğrenci ailelerinin eğitimsel ve sosyal durumları tasnif edilmektedir. Eğitimle ilgili bulgularda bayanlarla ilgili göstergelerin erkeklere nispeten daha negatif niteliğe sahip olduğu ilk göze çarpan durumdur. Cinsler arasındaki bu dengesizlik ilköğretim kategorisi dışındaki kategorilerde iyice belirginleşmektedir. Örneğin, okuma yazma bilmeyenlerin oranı babalarda % 2,1 iken, annelerde % 16,2 dir.

Tablo 4. Öğrenci Ailelerinin Eğitim Durumu

		Cahil	Ok-yz	İlk	Orta	Lise	F.YO	L.üs.	B.siz	Topl.
Anne	N	293	145	848	147	186	70	9	110	1808
	%	16,2	8,0	46,9	8,1	10,3	3,9	0,5	6,1	100
Baba	N	38	156	777	293	248	140	29	127	1808
	%	2,1	8,6	43,0	16,2	13,7	7,7	1,6	7,1	100

Erkek ebeveynlerin eğitimleri % 51,6 oranında ilköğretim düzeyinde, % 30 orta-lise düzeyinde ve % 9,3 ise lise üzeri düzeyde bulunmaktadır. Erkek ebeveynlerin yaklaşık yarısından fazlasının ilköğretim düzeyi ve altında oldukları anlaşılmaktadır. Genel olarak bütün ebeveynlerin, özel olarak ise nispeten annelerin eğitim düzeyinin düşük olduğunu görmektediriz.

Tablo 5'in ebeveynlerin 18 yaşına kadar hangi tür yerleşim biriminde kaldıklarıyla ilgili tablo sütununda ilk göze çarpan nokta, eğitim durumuna benzer bir şekilde, bayanların

taşra yaşantılarının erkeklere nispeten daha fazla olduğudur. Kadınların yarısına yakın 18 yaşına kadar köy-beldede oturmasına karşılık, yaklaşık aynı oranda erkek ebeveyn kasabada oturup yaşamıştır. Köy ve kasabayı taşra olarak kabul ettiğimizde, erkek ve kadınların yaklaşık yarısının 18 yaşına kadar taşrada yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Öğrenci Ailelerinin Sosyal Durumu

	18'ine kadar yerleşim yeri		Meslek Durumu		Çalışılan Sektör		Sağlık Güvencesi		Oturduğu Ev	
	Köy-belde	Baba	İşçi	Baba	Kamu	Baba	Yok	Müstaktil		
N %	870 48,1	27 1,5	33 1,8	295 16,3	102 5,6	458 25,3	183 10,1	183 10,1	564 31,2	
N %	450 24,9	823 45,5	78 4,3	437 24,2	29 1,6	131 7,2	654 36,2	654 36,2	686 37,9	
N %	292 16,2	447 24,7	44 2,4	336 18,6	105 5,8	746 41,3	484 26,8	484 26,8	453 25,1	
N %	69 3,8	300 16,6	20 1,1	184 10,2	1428 79,0	287 15,9	349 19,3	349 19,3	48 2,7	
N %	32 1,8	80 4,4	12 0,7	12 0,7			30 1,7	30 1,7		
N %		50 2,8	5 0,3	5 0,3						
N %			85 4,7	238 13,2						
N %			1326 73,3	72 4,0						
N %			29 1,6	103 5,7						
N %	75 5,2	81 4,5	78 4,3	52 2,9	98 5,5	186 10,3	108 5,9	108 5,9	57 3,2	
	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	1808 100	

Ebeveynlerin mesleki durumları taşrada oturma niteliğini destekler niteliktedir. Mesleki dağılım taşranın sosyal yapısına uygun bir şekilde, öncelk sırasına göre esnaf, serbest meslek ve çiftçi gibi dağılım göstermektedir. Çapraz karşılaştırmaya göre işçi, memur, tüccar ve nitelikli işlerin kent merkezlerinde; çiftçilik ve esnafılık gibi geleneksel meslek ve uğraşların taşrada yoğunlaştığı görülmektedir.

Çalışılan sektör durumunda kadınların % 80'ne yakınının ev hanımı olmasıyla ilgili olarak işsizler grubunda yer aldığı, erkeklerin ise % 40'tan fazlasının kendi işinde (esnaf-serbest meslek) çalıştığı öne çıkmaktadır. Ayrıca, erkeklerde % 16 oranında işsizliğin olması diğer bir dikkate değer konudur. Kadınların ev hanımı olmaları sebebiyle işsiz kategorisine sokmak bilhassa taşra için gerçekçi değildir, çünkü Türkiye'de ev hanımları ev ekonomisine aktif bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Maalesef, modern ekonomi pazarda alınıp satılmayan evdeki kayıtsız ekonomik etkinlikleri GSMH hesabına dahil etmemektedir. Anketin sağladığı bir başka veri de öğrenci velilerinin yaklaşık % 30'unun ikamet ettiği yere göçle geldiğidir.

Ebeveynlerin yaklaşık % 10'u bir sağlık güvencesine sahip değilken, yaklaşık % 36'sı emekli sandığına, yaklaşık % 27'si SSK'ya ve % 19,3'ü Bağ-Kur'a tabidir. Sağlık güvencesinin dağılımı bir açıdan meslek ve sektör dağılımıyla orantılıdır.

Katılımcıların % 31,2'si müstaktil evde, % 37,9'u apartman dairesinde, % 25,1'i köy evinde ve % 2,7'si gecekonduda oturmaktadır. Niğde'de kentsel villa türü evlerin pek seyrek olduğunu göz önüne aldığımızda, katılımcıların % 60'tan fazlasının taşra türü müstaktil ev ve binalarda barındığını söylemek mümkündür.

4.4. Ekonomik Durum

Öğrenci ailesinin ekonomik durumu Tablo 6'da sınıflandırılmıştır. Anket sorularının cevaplayanların yaşları düşünüldüğünde ebeveynlerin parasal gelirleriyle ilgili bilgilerinin çok net olduğunu varsayamayız. Bu nedenle, gelir durumu, diğer soruların cevaplarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Ailenin Ekonomik Durumu

N %	Gelir Düzeyi	Gel. Mkt. (YTL)		Geçim Kaynağı		Düzenli Çalışan		Geçici Çalışan		Evin Müllkiyeti		Araba	
		2000 ve +	230 12,7	Tarım	514 28,4	1 Kişi	728 40,3	1 Kişi	475 26,3	Akr.	80 4,4	Var	890 49,2
N %	Üst	120 6,6		Ücret	783 43,3	2 Kişi	184 10,2	2 Kişi	139 7,7	Kıra	233 12,9	Yok	900 48,8
N %	İyi	286 15,8		Maaş	43,3	3 Kişi	56 3,1	3 Kişi	102 5,6	Bzm	1376 76,1	Öz. arb.	658 36,7
N %	Ort.	1018 56,3		Kıra	16 0,9	3 Kişi	3,1	3 Kişi	611 33,8	Loj. m.	37 2,0	Nak.	188 10,4
N %	Kıst.	165 9,1		Geç. iş.	225 12,4								
N %	Alt	148 8,2		Yrd. Dest.	41 2,3							Kir.	27 1,3
N %	B.siz	71 3,9	50 2,7		229 12,6		540 46,6		1092 60,4		82 4,5		18 1,0
N %	Tpl.	1808	1808		1808	1808		1808	1808		1808		1808
	%	100	100		100	100		100	100		100		100

"Ailenizi hangi gelir düzeyinde değerlendiriyorsunuz" sorusunu katılımcıların yaklaşık % 56'sı orta, % 22'si orta üstü ve üst, % 17'si orta alt ve alt gelir grubu şeklinde cevaplamıştır. Bu dağılım esnaf ve memurlardan oluşan küçük kent yapısına paralellik göstermektedir. Nitekim, geçim kaynağı bakımından ücretli-maaşlıların yüzdesi en yüksek oranla yaklaşık % 43'tür. İkinci yüksek pay yaklaşık % 28 ile tarımdır. Bunun büyük ölçüde nedeni, araştırmaya taşradan katılanların miktarı ile Niğde'nin önemli ölçüde tarım kenti niteliğinde olmasıdır. Niğde, Türkiye'de patatesin en fazla, elmanın en fazla üretildiği ikinci ildir (Torun, 2005:159).

Öğrenci ailelerinin yaklaşık % 76'sı kendi evinde oturmaktadır. Yine, yaklaşık yarısının bir arabası bulunmaktadır. Bu arabaların önemli kısmı ise binek otomobildir.

Tablo 7. Ailenin Sahip Olduğu Araç ve Donanımlar

	Yok		Var		Boş		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Kalorifer	1538	85,1	260	14,4	10	0,5	1808	100
Buzdolabı	97	5,4	1703	94,2	8	0,7	1808	100
Bulaşık makinesi	1348	74,6	453	25,1	7	0,4	1808	100
Otm. Çam. Mkn.	451	24,9	1350	74,7	5	0,4	1808	100
Renkli Tv.	172	9,5	1630	90,2	6	0,3	1808	100
Ev telefonu	380	21,0	1423	78,1	5	0,3	1808	100
Bilgisayar	1522	84,2	280	15,5	6	0,3	1808	100
Güneş enerji sist.	1251	69,2	551	30,5	6	0,4	1808	100
Şofben	971	53,7	830	45,9	7	0,4	1808	100
Uydu anten	1126	62,3	676	37,4	6	0,4	1808	100
Elektrikli fırın	483	26,7	1318	72,9	7	0,4	1808	100
Cep telefonu	378	20,9	1425	78,8	5	0,3	1808	100
Elk. süpürge	398	22,0	1403	77,6	7	0,4	1808	100
DVD / VCD	967	53,5	835	46,2	6	0,4	1808	100
İnternet	1690	93,5	112	6,2	6	0,4	1808	100
Ev / mülk	350	19,2	1376	76,1	82	4,5	1808	100
Otomobil	900	48,8	890	49,2	18	1,0	1808	100

Yukarıdaki veriler ışığında katılımcıların ailelerinin gelir bakımından orta düzeyde oldukları anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeleri aylık gelir miktarları çerçevesinde ele aldığımızda bir açıdan paradoksallık bulmak mümkündür. Çünkü, nitel değerlendirmelerden farklı olarak en fazla yüzdeyle katılımcıların yaklaşık % 40'ı ailelerinin 1000 YTL den az gelire sahip olduğunu, yaklaşık % 37'si 1000 ila 2000 YTL arasında gelire sahip olduğunu ve yaklaşık % 12'si ise 2000 YTL den daha fazla gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Modern ekonomi bilimi refahı servetle değil, gelir miktarıyla ölçmektedir. Büyük kentteki gelir düzeyi düşünüldüğünde, hatta orta diye ele aldığımız 1000-2000 (ortalama 1500) YTL miktarı kişi başına düşen milli gelirin Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Öte yandan, küçük bir kentin yaşam standartları düşünüldüğünde belirlenen gelir düzeyinin daha fazla satın alma gücü vardır. Nitekim, Tablo 7'deki dayanıklı tüketim mallarına sahip olma yüzdelerine baktığımızda orta düzeyde bir refaha sahip olduklarını görmekteyiz. Yine, Niğde'de ulaşım masrafları nispeten çok düşük veya sıfıra yakındır.

Tablo 6'da kendi evine sahip olma oranının % 76' dır. Tablo 7' ye göre ise çamaşır makinesi ve fırın gibi dayanıklı tüketim araçlarına sahip olma yüzdesi oldukça yüksektir. Yine, (renkli) TV'nin (% 90) buzdolabı (% 94) ile birlikte en fazla sahip olunan dayanıklı tüketim malı olması, cep telefonu miktarının (% 78,8) sabit telefon oranına (% 78,1) yaklaşık olması diğer dikkati çeken durumlardır.

Sonuçta, örnekleme katılan ailelerin, gelir miktarları ile sahip olunan menkul ve gayri menkuller açısından bakıldığında, orta düzeyde bir ekonomik durumda oldukları söylenebilir.

4.5. Öğrencinin Yaşadığı Ortam ve İmkanlar

Öğrenci başarısına etki eden etkenlerden birisi de aile ve toplumsal çevredir. Mahalle sosyal çevreyi oluşturan unsurlardan biridir. Bilhassa taşrada yaşamakta olan öğrencilerin okul ve eğitime yönelik motivasyonları daha bir zordur. Çünkü, mevcut eğitim sisteminde elde edilecek ödüller uzun süren okul serüveninin sonundadır. Dolayısıyla, bu süreçte kalmanın alternatif maliyeti onlar için yüksektir. İkincisi, uzun süren eğitimin maliyeti onların ekonomik gücünü zorlamaktadır.

Tablo 8. Oturduğu Mahallenin Durumu

Mahalle güvenli mi	Mah.de hırsızlık durumu		Mah.de asayiş sorunu		Hapse düşen yalan						
	N	%	N	%	N	%					
Değil	204	11,3	Hiç olmaz	879	48,6	Hiç olmaz	739	40,9	Var	395	21,8
Güvenli	1198	66,3	Yılda 1-2 kez	623	34,5	Yılda 1-2 kez	661	36,6	Yok	1341	74,2
Çok güvenli	371	20,5	Ayda 1-2 kez	209	11,6	Ayda 1-2 kez	265	14,7			
			Hftda 1-2 kez	64	3,5	Hftda 1-2 kez	113	6,3			
			Her gün	-	-	Her gün	-	-			
Belirsiz	35	3,0		33	1,8		30	1,6		72	4,0
Toplam	1808	100,		1808	100		1808	100		1808	100

Tablo 8' e göre, oturduğu mahalleyi güvenli bulmayanların oranı % 11,3'tür. Yaklaşık beşte birinin hapse düşen bir akrabası bulunmaktadır. Mahalleyi güvenli bulmayanların dağılımı merkez, merkeze bağlı mahalle ve taşraya göre pek bir farklılık göstermemektedir. Mahallenin güven sorunu da merkez ve taşraya göre değişmemektedir. Hapis yatan akraba durumu ile mahalle asayiş konusunda merkez ve taşraya göre yine esaslı bir farklılık görülüyor. Bununla birlikte, asayiş konusunda nispeten merkeze bağlı mahallelerde bir miktar daha fazla olumsuzluğun olduğunu söylemek mümkündür. Hırsızlık olaylarındaki sıklık taşrada diğerlerine nispeten yaklaşık iki kat daha yüksektir.

İçinde yaşanan ortam bakımından büyük kentlerin anomik ortamına nispeten huzurlu ve dingin bir atmosferin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu konudaki olumsuzluk durumu merkez ve taşraya göre pek fark göstermemektedir. Belki, taşrada dinginlik büyük ölçüde beklenen bir durumdur. Aynı oranların kent merkezi ve mahallelerde gözlemlenmesi kent merkezinin de önemli ölçüde homojenliğini sürdürdüğüne işaret olmaktadır.

Tablo 9. Ailenin Öğrenciyi Sağladığı İmkânlar

Aylık harçlık miktarı	Kendine ait oda		Kendine ait masa					
	N	%	N	%				
YTL								
-10	683	37,8	Var	821	45,4	Var	909	50,3
11-20	326	18,0	Yok	912	50,4	Yok	815	45,1
21-30	214	11,8						
31-40	62	3,4						
41-50	91	5,0						
51-...	90	5,0						
Belirsiz	342	20,		75	4,2		84	4,6
Toplam	1808	100,		1808	100,		1808	100,

Tablo 9' a göre, öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi aylık 10 YTL'nin altında harçlık almaktadır. Öğrencilerin ailelerinden aldıkları harçlık miktarları büyük kentlerdeki

hayat standartları noktasında oldukça düşük kalmaktadır. Bununla birlikte küçük kent ihtiyaç portföyü ile fiyatlar düzeyi büyük kentlere göre daha sınırlı ve düşüktür. Yine, Niğde’de merkezde okullar yarım gündüzdür ve okullar öğrenci evlerine uzak değildir. Aynı tabloya göre, öğrencilerin yarısına yakının odası ve kendisine ait masa ve sandalyesi bulunmamaktadır. Bu durum, çalışma disiplini ve öğrenci motivasyonu için yeterli sayılmaz. Kuşkusuz geçmiş yıllarla bakıp bardağın dolu tarafına da görmek de mümkündür.

4.6. Öğrencinin Sosyal-psikolojisi ve Çeşitli Değerlere Olan Duyarlılığı

Tablo 10’a göre, örnekleme girenlerin yaklaşık % 57’si insanlara tam olarak güvenmiyor iken, % 23’ü insanlara genelde güvendiklerini belirtmiştir. Güvenmeme durumu güven durumuna karşı iki kat daha fazladır. Güvensizlik durumu ilköğretime nispeten lisede daha fazladır.

Aynı tabloya göre katılımcıların yaklaşık % 44’ ü bazen, yaklaşık % 18’i çoğu zaman ve % 8,7’si her zaman intihar etmeyi düşündüğünü belirtmesine karşın, yaklaşık % 28’i intihar etmeyi düşünmediğini belirtmiştir. Çoğu zaman intihar etmeyi düşünenler ile her zaman intihar etmeyi bir kategoride sınıflandırdığımızda katılımcıların yaklaşık % 27’sinin intihar eğilimli olduğunu belirlemiş oluruz. İntihar düşüncesinin lisede artan bir doğrultuda seyretmesi büyük ölçüde üniversiteye girmek gibi artan sorumluluk ve baskılar ile kendilik bilinci kazanmak gibi ergenlik problemleriyle ilgili olmalıdır.

Katılımcı öğrenciler babalarını % 70 gibi yüksek bir oranda demokrat ve hoşgörülü bulduklarını belirtmiş olup, yalnızca % 15’i baskıcı olduğunu belirtmiştir. Otorite bakımından ataerkilliğin henüz devam ettiğini düşündüğümüz küçük kent-büyük kasaba aile yapısında demokrat ve hoşgörü konusundaki çıkan bu yüksek oran oldukça şaşırtıcıdır. Bu durumda, yukarıda belirlediğimiz güvensizlik ve intihar eğilimini baba otoritesiyle açıklamak güçleşmektedir. Öte yandan, babası demokrat olan öğrenciler babası baskıcı olan öğrencilerden % 50 daha az intihar eğilimlidir. Kısaca demokrat ebeveyn sahibi olmak ile intihar eğilimi arasında ters orantı bulunmaktadır. Ama intihar sorununu salt demokrat-otoriter ebeveyn faktörü ile açıklamak güç gözükmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Sosyal-pskolojik Durumu

En önemli değer		İnsanlara güvenmek		İntihar düşüncesi		Baba Otoritesi		Samimi arkadaş		
N	Kötü olmamak	620	G.de gü-	423	Asla	509	Otoriter-	271	Var	1590
%	İyi ilişki kurmak	34,3	venirim	23,4		28,2	baskıcı	15,0		87,9
N	İnsanlığa yararlı olmak	385	Dikkatli	1039	Bazen	791	Demokrat-	1266	Yok	185
%	olmak	21,3	olumur	57,5		43,8	hoşgörülü	70,0		10,2
N	Kendimle barışık olmak	201	Fikrim	3211	Çoğu	333		176		
%	olmak	11,1	yok	,8	zaman	18,4	İlgisiz	9,7		
N	Aile-yakınlara yararlı olmak	3			Her	157				
%	olmak	0,2			zaman	8,7				
N	Vatan-millete yararlı olmak	497								
%	olmak	7,5								
N	Belirsiz	102		25		18		95	5,2	33
%		5,6		1,4						1,8
N	Toplam	1808		1808		1808		1808		1808
%		100,		00,		00,		00		100

Aynı tabloya göre, öğrencilerin yaklaşık % 88’inin samimi bir arkadaşı bulunmasına karşın, yaklaşık % 10’unun bir samimi arkadaşı bulunmamaktadır. Sağlıklı sosyal kişiliğin bir göstergesi en az bir kişiyle samimiyet kurabilmektedir (Cüceloğlu,2002:133). Arkadaşlık oranının yüksek çıkması evrenimizde henüz devam eden kırsal-cemaat yapısının özelliği olan birincil ilişkilerin canlılığı dostluk ve arkadaşlık bakımından olumlu bir yönü oluşturmaktadır.

Yine bu tabloya göre, öğrenciler hayatta ilk önce insanlarla iyi geçinmeye ve iyi ilişkiler kurmaya, ikinci olarak, insanlara yararlı olmaya, üçüncü olarak kendisiyle barışık olmaya, dördüncü olarak vatana millete yararlı olmaya değer vermektedir. Ailesine ve yakınlarına yararlı olmayı düşünenler ise hemen hemen bulunmamaktadır. Bu sütunun verilerini aşağıda Tablo 11’de tasnif edilen benzer sorularla birlikte değerlendirmek isabetli olacaktır.

Tablo 11. Öğrenci ve Onların Ailelerinin Başarı Motivasyonu

		Pekiyi	İyi	Orta	Zayıf	Yet.siz	Bl.siz	Top.
Kendime göre başarı durumu	N	311	859	489	70	64	15	1808
	%	17,2	47,5	27,0	3,9	3,5	0,9	100
Aileme göre başarı durumu	N	376	812	442	96	68	6	1808
	%	20,8	44,9	24,4	5,3	3,9	0,3	100

Katılımcı öğrenciler, kendilerini, çalışkanlık bakımından % 47,5 oranında iyi, % 27 oranında orta, % 17,2 oranında pekiyi ve % 7,4 oranında zayıf-yetersiz görmektedir. Çalışkanlık bakımından ailelerin öğrencileri nasıl değerlendirdikleri yaklaşık olarak yukarıdaki oranlara paraleldir. Şu kadar ki, kendisini iyi-normal çalışkan görenlerin aileleri onları bu derece iyi çalışkan görmemektedir. Buna karşılık kendisini çok çalışkan değerlendiren öğrencileri aileleri de çalışkan olarak değerlendirmektedir. Sonuçta, öğrencilerin ailelerinin kendilerine olumlu bakmalarından olumlu etkilendikleri söylenebilir.

Tablo 12. Öğrencilerin Önem Verdikleri Değerler ve Hayattan Beklentileri

	Bağımsızlık	Aileli ilişkiler	Maddi Servet	Hayattan zevk almak	Dürüstlük	Dini değerlere bağlılık	Sosyal Statü	Evrensel değerlere bağlılık	Gelenek ve milli değerlere bağlılık	Fikrim Yok	Belirsiz	Toplam
N	172	268	48	213	625	173	25	19	25	181	59	1808
%	9,5	14,8	2,7	11,8	34,6	9,6	1,4	1,1	1,4	10,0	3,3	100,

Tablo 12’de öğrencilerin hayattaki amaç ve beklentilerini sınıflandırmaktadır. Katılımcılar çok belirgin bir şekilde hayatta önem verdikleri değerler ilk olarak % 34,6 oranı ile dürüstlük, ikinci önemsenen değer ise % 14,8 oranı ile ailedir. Yaklaşık oranlardaki önemsenen diğer değerler ise hayattan zevk almak (% 11,8), dini değerlere bağlılık (% 9,6) ve bağımsızlıktır (% 9,5). Diğer önem verilen kategori ise maddi servettir. Burada önem sırasına göre önemsenen değerler üç kategoride toplanabilir. İlk kategori dürüstlük, ikincisi hayattan zevk almak, dini değerlere bağlılık ve bağımsızlık,

üçüncüsü ise maddi servet, sosyal statü, milli değerlere bağlılık ve evrensel değerlere bağlılıktır. Dürüstlük bütün yaş grupları için yapılan anketlerde ilk sırada çıkmaktadır. Burada dikkat çeken konu maddi servete verilen önemin, milli ve evrensel değerlere verilen önemden az olmasıdır. Yine, diğer altı çizilmesi gereken konu dini değerlere bağlılığın dürüstlükten sonra ikinci önemde önemsenirken, milli ve evrensel değerlerden daha fazla önemsenmesidir. Bu önem sıralamaları ilköğretim ile liseye göre değişmemektedir. Şu kadar ki, dürüstlüğe daha fazla önem verenlerin (26,2) bir kısmının aile ilişkilerine önem vermeye (% 23) kaymalarıdır. Kısaca, yaş arttıkça aileye gösterilen önem de artmaktadır. Bu durum ergenlik döneminin bilinenin tersine olan özelliğiyle ilgilidir. Ergenlik döneminde bağımsızlık duygusunun, kendilik bilinci arayışı içindeki kişi ailesine daha fazla ihtiyaç göstermektedir (Hortaçsu, 1991:84-102).

4.7. Alan ve Meslek Eğilimleri

Katılımcı öğrencilerin meslek ideallerini belirlemek üzere düzenlenen tablo en önemliden başlamak üzere öğrencilerin gelecekte tutmak istedikleri meslekleri sıralamaktadır. Tablo 13'e göre önem verilen mesleklerin üç kategoride toplandığı göze çarpmaktadır. En başta kendisinden sonra gelen kategoriye yaklaşık dört kat fark atan öğretmenlik (% 39,9) gelmektedir. % 9,9 ila % 6,8 arasında değişen ikinci kategoride önem sırasına göre Polis-komiserlik, Ebe-Hemşirelik, Mühendislik (mimarlık, mühendisliğin tümü ve bilgisayar programcılığı) ve Doktorluk yer almaktadır. % 3,2 ile % 2,2 arasında yer alan üçüncü kategoride ise sırasıyla avukatlık, tüccarlık-girişimcilik, profesyonel sporculuk ve subaylık gelmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Meslek İdeali

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Öğretmen	464	49,8	221	28,2	685	39,9
Polis/Komiser	69	7,4	101	12,9	170	9,9
Ebe/Hemşire	124	13,3	4	0,5	128	7,5
Doktor	74	7,9	43	5,5	117	6,8
Mimar,mühendis	14	1,5	48	6,1	62	3,6
Bilgisayar programcısı	8	0,9	53	6,8	61	3,6
Avukat	41	4,4	14	1,8	55	3,2
Tüccar, Girişimci	12	1,3	32	4,1	44	2,6
Profesyonel sporcu	1	0,1	38	4,8	39	2,3
Asker, Subay	5	0,5	32	4,1	37	2,2
Eczacı	15	1,6	11	1,4	26	1,5
Psikolog, psk. rehberlik	22	2,4	5	0,6	27	1,6
Berber/Kuaför	11	1,2	8	1,0	19	1,1
Memur	4	0,4	14	1,8	18	1,0
Hakim, Savcı	6	0,6	10	1,3	16	0,9
Din Görevlisi	3	0,3	13	1,7	16	0,9
Medya iletişim	10	1,1	6	0,8	16	0,9
Toplam	883	82,7	653	83,4	1536	84,9

Meslek dağılımı cinsiyet bakımından oldukça farklılık göstermektedir. Ebelik-hemşirelik başta olmak üzere öğretmenlik, avukatlık, psikolojü ve doktorluk bayanların erkeklere nispeten daha sıklıkta istedikleri meslekler olarak öne çıkarken,

mühendislikler, askerlik, polislik, profesyonel sporculuk, girişimcilik bayanlara nispeten erkeklerin en fazla tercih ettikleri meslekler olarak belirginleşmektedir.

Öğretmenlik, polis-komiserlik ve ebe hemşirelik nispeten yüksek gelir getiren ve prestijli meslekler değil, daha çok orta tabaka ailelerin tercih ettiği ve devlet memurluğu arayışına en fazla uyan garanti mesleklerdir. Bu açıdan ilin ve sosyo-ekonomik konumuna uygun olarak, katılımcı öğrenciler tarafından, en fazla orta tabaka konumuna uygun olarak, katılımcı öğrenciler tarafından, en fazla orta tabaka mesleklerin tercih edildiğini söylemek mümkündür.

Mühendislik, doktorluk ve avukatlık gibi meslekler ikinci kategoriye oluşturmaktadır. Yeni ve yükselen trendlerle ilgili olması dolayısıyla dikkati çeken bir meslek ise profesyonel sporculuktur. Profesyonel sporculuktan büyük itibarla kastedilen futbolculuktur. Katılımcı öğrencilerin mesleki beklentileri yüksek başarı güdüsü içermemekle birlikte sosyo-ekonomik konumlarına uygun ve gerçekçidir.

Katılımcı öğrenciler % 35,3 ile kamu sektöründe, buna yaklaşık oranda (% 33,1) kendi işinde ve % 27 oranında özel sektörde çalışmak istediği belirlenmiştir. Kamuda çalışmak eğilimi en fazla tercih edilen öğretmenlik, ebelik-hemşirelik ve polislik meslekleriyle örtüşmektedir. Ancak, bu üç meslek tercihi % 55 düzeyinde iken, kamuda çalışmak bu düzeyin altında (% 33) kalmıştır. Türkiye'ye özgü olmak üzere, nispeten taşra özelliklerini barındıran küçük kent toplumunda kamuda çalışmak eğilimi en azından bahsettiğimiz üç mesleğin tercih düzeyinde olması gerekirken, olmamıştır; aksine, kendi işinde ve özel kesimde çalışmak eğilimi beklenenden daha yüksek çıkmıştır (Tablo 14).

Tablo 14. Öğrencinin İleride Çalışmak İsteddiği Sektör

	N	%
Kamu Sektörü	638	35,3
Özel Sektör	488	27,0
Kendi İş	598	33,1
Belirlenemeyen	84	4,6
Toplam	1808	100,

Tablo 15'e göre alan eğilimleri bakımından katılımcı öğrenciler kendilerini en fazla sözel alanda başarılı gördüklerini, daha sonra % 23,6 oranında kültür-spor, % 21,3 oranında eşit ağırlıklı ve son olarak % 14,2 oranında sayısal alanda başarılı gördüklerini belirtmişlerdir. Eğilmek istedikleri alan bakımından sözel ve eşit ağırlıklı alanda kayda değer bir değişim olmaz iken kültür-spor alanından sözel alana büyük bir kayma söz konusu olmaktadır. Bir açıdan, kültür-spor alanı gerçekçi bir alan olarak algılanmamaktadır.

Tablo 15. Alan Eğilimi ve Tercih Nedenleri

N %	Başarılı olduğu alan		Sevdiğiniz alan		Alan tercihi		Tercih edilen branş		Tercih kriterin		Niçin üniversite		Üniversite gerektimi	
	Söz.	Söz.	Söz.	Söz.	Söz.	Söz.	Tıp	Müh.	İdeal	Diplom	74	4,1	Mutlk	1060
	668	36,9	1063	58,8	270	14,9	Ecz.	36	9,7	276	67,0	74	4,1	1060
	257	14,2	263	14,5	708	39,2	Mim.	8,7	31	7,5	1146	63,4	431	23,8
	385	21,3	397	22,0	467	25,8	Sys.	45	17	4,1	123	6,8	261	14,4
	427	23,6	42	2,3	90	5,0	İkt.	20	46	11,2	77	4,3		
					131	7,2	İşl.	4,9	11	2,7	224	12,4		
							Snt.	28			28	1,5		
							Bsr.	16						
							Bil.	3,9						

Katılımcı öğrencilerin üniversite tercihi belirgin bir şekilde meslek edinme amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bundan sonra % 12,4 oranında ikinci sırada hayatta başarılı olmak amaçlanmaktadır. Üniversitede somut tercih alanlarının başında öğretmenlik (% 36,9) gelmektedir.

4.8. Öğrencinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Biçimi

Serbest zamanları değerlendirme bakımından, katılımcı öğrencilerin % 19'u kitap okuduklarını, yaklaşık % 16'sı arkadaşlarıyla buluştuklarını, yaklaşık % 12'si müzik dinlediklerini, yaklaşık % 10'u TV seyrettiklerini ve özel hobileriyle uğraştıklarını, yaklaşık % 8'i spor yaptıklarını, % 5'i yalnız kalarak geçirdiklerini, % 2,4'u internet ortamında oyalandıklarını ve % 2'si bilgisayar-atari oynadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaşları dikkate alındığında kitap okumak gibi olumlu etkinliklerin belirtildiğinden daha düşük, atari oymak gibi olumsuzlukların daha yüksek çıkacağını mevcut itiyatlar açısından beklemekte idik. Tam tersine, kitap okuma etkinliği en öncelikli etkinlik olarak belirtilmiştir. Yine, yaşlarıyla ilgili olarak ikinci en fazla serbest zaman geçirme biçimi arkadaşlarıyla buluşmak, birlikte zaman geçirmek şeklindedir. Müzik dinlemek üçüncü en önemli etkinliktir. Dördüncü sırayı ise TV seyretmek ve özel hobiler yer almaktadır. İnternette ve bilgisayar oyunlarında zaman geçirmenin henüz dikkate alınacak bir orana ulaşmadığı altı çizilmesi gereken bir durumdur. Bunun bir nedeni araştırmada da tespit ettiğimiz üzere bilgisayar ve internet erişiminin olmamasıdır.

Tablo 16. Serbest Zamanları Değerlendirme

Serbest zamanı değerlendirme türü	En çok dinlenen müzik türü		N	%
	N	%		
Serbest zamanım yok	110	6,1	70	3,9
Yalnız kalmak	91	5,0	157	8,7
Arkadaşlarla olm.	285	15,8	240	13,3
Kitap okumak	343	19,0	872	48,2
Hobimle uğraşmak	185	10,2	41	2,3
Spor yapmak	140	7,7	31	1,7
Arabayla dolaşmak	15	,8	25	1,4
İnternet	44	2,4	249	13,8

Bilgisayar/atari oyun	36	2,0		
Müzik dinlemek	216	11,9		
TV seyretmek	190	10,5		
Belirlenemeyen	153	8,4	123	6,8
Toplam	1808	100	1808	100

Dinlenen müzik türü bakımından, önem sırasına göre, öğrencilerin yaklaşık yarısı Türk pop müziğini, yaklaşık % 14'u yabancı pop müziği, yaklaşık % 13 oranında arabesk-fantezi müziği ve yaklaşık % 8'i halk müziğini dinlediği belirlenmiştir. Müzik tercihlerinde tür olarak pop müziğinin, yerli ve yabancı bakımından ise yerli müziğin ön plana çıktığını görmekteyiz. Türk halk müziğinin yerinin nispeten düşük olduğunu gözlemlemekteyiz. Hatta yabancı pop müziği dinleyenler oldukça yüksektir. Müzik türü ve bunlar içindeki yabancı müziklerin ağırlığından Türkiye'de popüler kültürün yükseldiğini tespit etmek zor olmamaktadır. Şu kadar ki, bahsedilen popüler kültür tür olarak moderndir, ancak baskın olan modern olanın yerli versiyonudur.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Eğitimin temel bileşenleri olan okul ve öğrenci içinde yer aldığı çevre ile sürekli etkileşim içindedir. Toplumsal bir organizma olan okul bulunduğu çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel değişkenleri tarafından kontrol edilmektedir. Keza, öğrenci de yaşadığı aile ve sosyal çevresinde edindiği referans noktalarıyla okula gelmektedir. Öğrencinin bu hazır bulunuşluğunu dikkate almak yapılandırmacı eğitim anlayışının bir gereğidir (Özden, 2005:2-20). Kısaca, aile ve sosyal çevre hem öğrenme yöntemlerini, hem de yapısal farklılığa bağlı olarak okul yönetimlerini etkilemektedir.

Okul, aile ve sosyal çevre eğitim etkinliğinin temel parametreleri olarak kabul edilmektedir (Karip, 2005:212, Şişman 2003:31-32). Türkiye'de, geleneksel eğitim yaklaşımlarının baskınlığıyla ilgili olarak, aile ve sosyal çevrenin önemi genellikle göz ardı edilmektedir. Oysa, eğitimle ilgili objektif değerlendirmeler yapmak, sağlıklı eğitim programları geliştirmek, eğitim politikasıyla ilgili doğru kararlar almak ve eğitimde verimlilik ve etkinliği sağlamak ancak öğrencinin aile ve sosyal çevresini, öğrencinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel profilini bilmekle mümkündür. Bu amaçla Niğde'de ilköğretim ve lise öğrencileri üzerine yaptığımız araştırmada elde edilen ve yukarıda değerlendirilen bulgular ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik profilleri ile ilgili olarak şu sonuçlara işaret etmektedir.

1. Araştırmaya katılan öğrenciler genel olarak kalabalık sınıflarda eğitim görmektedir. Göreceli olarak, merkez ile taşrada yer alan okullardaki sınıflar çok daha kalabalık iken, merkeze bağlı mahallelerde kalabalık sınıflar pek azdır. Kent merkezindeki okullarla ona çok yakın mahalle okulları arasındaki bariz yoğunluk farkının en önemli nedeni, mahallelerde ikamet edilmesine rağmen, daha kaliteli olduğu düşüncesiyle, merkezde bulunan okulların tercih edilmesidir.

2. Yaygın olan aile biçimi çekirdek ailedir. Çekirdek aile nispeten kentlerde daha yoğundur. Aileler biçim ve büyüklük bakımından büyük oranda çekirdek tipte olmakla birlikte, işlev bakımından geniş aile işlevlerini önemli ölçüde sürdürmektedir.

3. Genel olarak bütün ebeveynlerin, özel olarak ise nispeten annelerin eğitim düzeyinin düşük olduğunu görmekteyiz. Bu, özellikle okuma yazma bilmeyenlerin oranında belirgin bir haldedir (babalarda % 2,1, annelerde % 16,2).
4. Öğrenci anne ve babalarının yaklaşık yarısı 18 yaşına kadar köy ve kasabada yaşamışlardır. Göreceli olarak, kadınların yarısına yakını 18 yaşına kadar köy-beldede, yaklaşık aynı oranda erkek ebeveyn ise kasabada yaşamıştır.
5. Ebeveynlerin mesleki dağılımları taşrada oturma niteliğini destekler niteliktedir. Mesleki dağılım taşranın sosyal yapısına uygun bir şekilde, öncelik sırasına göre esnaf, serbest meslek ve çiftçi gibi dağılım göstermektedir. Çapraz karşılaştırmaya göre işçi, memur, tüccar ve nitelikli mesleklerin kentte, çiftçilik ve esnaflık gibi geleneksel meslek ve uğraşların daha fazla taşrada yoğunlaştığı görülmektedir. Kadınların yaklaşık % 80' i ev hanımı iken erkeklerin % 40' ından biraz fazlası kendi işinde (esnaf-serbest meslek) çalışmaktadır. Erkeklerdeki işsizlik oranı (yaklaşık % 16) ise çarpıcı bir veridir.
6. Öğrenci velilerinin yaklaşık % 30'unun ikamet ettiği yere göçle geldiği anlaşılmaktadır. Söz konusu göç, genelde il sınırları dahilinde kırsaldan kasaba veya kente doğru gerçekleşen göç niteliğindedir.
7. Ebeveynlerin yaklaşık % 10'u bir sağlık güvencesine sahip değilken, yaklaşık % 36'sı emekli sandığına, yaklaşık % 27'si SSK'ya ve % 19,3'ü Bağ-kur'a tabidir.
8. Katılımcıların yaklaşık % 76'sı kendilerine ait evde oturmaktadır. Oturulan evler yaklaşık % 60 oranında taşra türü müstakil ev ve bina biçimindedir. Öğrenci ailelerinin yaklaşık yarısının bir arabası bulunmaktadır. Bu arabaların büyük bir kısmı binek otomobildir.
9. Öğrencilerin ailelerinin yaklaşık % 56'sı orta, % 22'si ortanın üstü ve üst ve % 17'si ortanın altı ve alt ekonomik gelir düzeyine sahiptir. Bu dağılım esnaf ve memurlardan oluşan küçük kent yapısına paralellik göstermektedir. Gelir düzeyi bakımından, yukarıdaki veriler ışığında, katılımcı öğrenci ailelerinin orta gelir düzeyinde oldukları anlaşılmaktadır. Önceki bölümde değerlendirilen, ailelerin sahip oldukları dayanıklı tüketim malları elde edilen bu bulguyu destekler niteliktedir.
10. Öğrencilerin çoğunluğunun yaşadıkları çevreyi güvenli buldukları bir diğer kayda değer bulgudur. Bu hususta merkez ile taşrada yaşayanların görüşleri arasında önemli bir farklılık göze çarpmamaktadır. İçinde yaşanan ortam bakımından büyük kentlerin anomik durumuna nispeten Niğde gibi küçük şehirlerde nispeten huzurlu ve dingin bir atmosferin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür.
11. Aileler tarafından öğrencilere sunulana çalışma odası, masa ve sandalye gibi imkanların sınırlı olduğu görülmektedir. Ailelerce sağlanan altyapının, çalışma imkanına sahip olmak ve çalışma disiplini kazanmak bakımından yetersizliği olumlu

- göstergeler değildir. Keza, gençlerin kendilik bilinci kazanmalarında özel alanın varlığı çok önem arz etmektedir (Cüceloğlu, 2006).
12. Verilerin detaylı analizi, katılımcıların yaklaşık % 27'sinin intihar eğilimli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin dörtte birinden fazlasının intihar eğilimli olması ciddi bir sorundur. İntihar düşüncesinin lisede artan bir seyirde olması büyük ölçüde sınav kaygısı, meslek tercih etme stresi ve gelecek kaygısı gibi artan sorumluluklar ile ergenlik döneminin kendilik arayışı ile ilgili olmalıdır.
13. Katılımcı öğrenciler, genellikle babalarını demokrat ve hoşgörülü bulduklarını belirtmiş olup, çok az bir kısmı babalarının baskıcı olduğunu belirtmiştir. Ataerkil aile işlevlerinin izlerinin devam ettiğini düşündüğümüz küçük kent-büyük kasaba aile yapısında görülen yüksek orandaki demokratlık ve hoşgörülülük oranı şaşırtıcıdır. Bu durumda, yukarıda belirlediğimiz güvensizlik ve intihar eğilimini baba otoritesiyle açıklamamızı güçleştirmektedir.
14. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun samimi bir arkadaşı varken, yaklaşık % 10 gibi bir azınlığın samimi bir arkadaşı bulunmamaktadır. Bu da sosyalleşme noktasında küçük de olsa sorunlu bir kesimin bulunduğu işaret etmektedir.
15. Katılımcı öğrenciler, kendilerini, çalışkanlık bakımından % 47,5 oranında iyi, % 27 oranında orta, % 17,2 oranında pekiyi ve % 7,4 oranında zayıf-yetersiz görmektedir. Çalışkanlık bakımından ailelerin öğrencilere bakışları öğrencilerininkine paralel seyretmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin ailelerinin kendilerine olumlu bakmalarından belirli ölçüde olumlu etkilendikleri yine tespitlerimiz arasına girmiştir.
16. Öğrencilere göre hayatın amaçları sırasıyla "insanlarla iyi geçinmek ve onlarla iyi ilişkiler kurmak", "insanlara yararlı olmak", "kendisiyle barışık olmak" ve "vatana millete yararlı olmak" tır. Bulgular ayrıca, öğrencilerin "Aile ve yakınlarla yararlı olmayı" fazla önemsemediklerini göstermektedir.
17. Katılımcı öğrencilerin hayatta en fazla önemsedikleri değerler üç kategoride toplanmaktadır. Bunlar önem sırasına göre, "dürüstlük" ve "hayattan zevk almak", "dini değerlere bağlılık" ve "bağımsızlık" ve son olarak "maddi servet", "sosyal statü", "milli değerlere bağlılık" ve "evrensel değerlere bağlılık"tır.
18. Öğrencilerin mesleki beklentileri üç kategoride toplanmaktadır. Bunların en başında kendisinden sonra gelen kategoriye yaklaşık dört kat fark atan öğretmenlik gelmektedir. İkinci kategoride yer alan beklentiler, önem sırasına göre polislik-komiserlik, ebelik-hemşirelik, mühendislik ve doktorluktur. Üçüncü kategorideki beklentiler ise sırasıyla avukatlık, tüccarlık-girişimcilik, profesyonel sporculuk ve subaylıktır. Meslek dağılımı cinsiyet bakımından oldukça farklılık göstermektedir. Ebelik-hemşirelik başta olmak üzere öğretmenlik, avukatlık, psikologluk ve doktorluk bayanların erkeklere nispeten daha sıklıkta istedikleri meslekler olarak öne çıkarken,

mühendislikler, askerlik, polislik, profesyonel sporculuk, girişimcilik bayanlara nispeten erkeklerin en fazla tercih ettikleri meslekler olarak belirginleşmektedir. Katılımcıların mesleki beklentileri, yüksek başarı güdüsü içermemekle birlikte, yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik durumuna uygundur ve değerlendirmeler oldukça gerçekçidir.

19. Alan eğilimleri bakımından katılımcı öğrenciler kendilerini en fazla sözel alanda başarılı görmektedir. Daha sonra kültür-spor alanı ile eşit ağırlıklı alan ve son olarak sayısal alanda başarılı bulmaktadırlar. Bu alanları gerçeklik planında tercih etmek söz konusu olduğunda ise kültür-spor alanından sözel alana kayma görülmektedir. Bu durum, kültür-spor alanlarındaki eğitimin gerçek hayatta bir karşılığının bulunmamasıyla veya bu alanlarda iş imkanlarının sınırlılığıyla ilgili olmalıdır.

Üniversite tercihlerinin belirgin bir şekilde meslek ve iş edinme amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Hayatta başarılı olmak veya kendini gerçekleştirmek amacı küçük bir oranda da olsa bundan sonra gelen motivasyon olarak öne çıkmaktadır. Üniversite hedefinde en fazla tercih edilen branş öğretmenliktir.

20. Serbest zamanları değerlendirme konusunda kitap okuma etkinliği öne çıkarken, bunu sırasıyla arkadaşlar ile vakit geçirmek, müzik dinlemek, TV seyretmek ve özel hobilerle uğraşmak takip etmektedir. İnternette ve bilgisayar oyunlarında zaman geçirmek henüz dikkate değer bir orana ulaşmamıştır. Bunun bir nedeni, araştırmada tespit ettiğimiz üzere, bilgisayar ve internet erişim imkanlarının sınırlılığıdır. Kitap okumanın yüksek bir oranda gerçekleşmesi, atari-oyun oynayanların ise düşük bir oranda kalması kuşkusuz sevinilecek bir durumdur. Buna karşın, internet erişimi ve bilgisayara ulaşmadaki imkansızlıklar telafi edilmesi gereken bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır.

21. Katılımcı öğrencilerin müzik tercihlerinde tür olarak pop müzik, yerlilik ve yabancılık bakımından ise yerli müzik ön plana çıkmaktadır. Tercihler arasında Türk halk müziğinin nispeten düşük olduğunu burada zikretmiş olalım. Yabancı pop müzik dinleyenlerin sayısı halk müziği dinleyenlerden oldukça yüksektir. Kuşkusuz tür olarak pop müzik yükselen popüler kültürle ilgilidir. Bununla birlikte, yabancı orijinli de olsa, Türk pop müziğinin en fazla dinlenmesi milli kültür noktasında sevinilecek bir durumdur.

6. KAYNAKÇA

ABBOT, J. ve RYAN, T. (1999) "Constructing Knowledge, Reconstructing Schooling" *Educational Leadership*, 57(3), 66-69.

AKAR, İ. (2002) "Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler", *Sınıf Yönetimi*. Ed.Z. Kaya, s. 21. Ankara: PegemA yayıncılık.

ARSEVEN, A.D. (1994) (2.Bs.) *Alan Araştırma Yöntemi: İlkeler, Teknikler, Örnekler*. Ankara: Gül Yayınevi.

BAYIR, A.İ. (2004) *DSMMMO Yeniden Yapılanma ve Kurumlaşma Çalışması Hazırlık Raporu*. Denizli

BOURDIEU, P. (1997) "The Forms of Capital" in Halsey et al. (eds.) *Education: culture, economy, society*. Oxford: Oxford University Press. pp. 46-58.

CEBECİ, S. (2002) (2.Bs.) *Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Alfa/Aktüel Kitabevi.

CÜCELOĞLU, D. (2002) (27.Bs.) *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

CÜCELOĞLU, D. (2006) *Başarıya Götüren Aile*. İstanbul: Remzi Kitabevi,

DEWEY, J. (1953) *Democracy and Education: an introduction to the philosophy of education*. New York: MacMillan.

ERYILMAZ, B. (1997) *Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-ekonomik Profili*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi

HALSEY, A.H.; LAUDER, H.; BROWN, P. ve WELLS, A.S. (eds.) (1997) *Education: culture, economy, society*. Oxford: Oxford University Press.

HARALAMBOS, M. ve HOLBORN, M. (2000) (5.B.) *Sociology: themes and perspectives*. London: Collins.

HORTAÇSU, N. (1991) *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.

KARASAR, N; HAKAN,A; CAN,G, HAKAN,A; ÖZDAŞ, K; SÖZER, E; GÜLTEKİN, M; ANIL, H; BOYACI,A; ŞENEL, A, (1999) *Anadolu Üniversitesi öğrencilerinin Sosyo-kültürel ve Sosyo-ekonomik Özellikleri ile Beklentileri ve Sorunları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları: No.1097

KARİP, E. (2005) (4.bs.) "Eğitimin Ekonomik Temelleri", *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, s. 212. Ankara: PegemA Yayıncılık.

LAREAU, A. (1997) "Social Class Differences in Family School-Relationships: the importance of cultural capital" in Halsey et al. (eds.) *Education: culture, economy, society*. Oxford: Oxford University Press. pp. 703-718.

NİĞDE 97 (YILLIK), Önder Matbaacılık, Ankara - 1998.

ÖZDEN, Y. (2005) (5.Bs.) *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

- OZKUL, O ve TORUN, İ, (2005) "Sakarya Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-ekonomik Profili (Toplumsal, Siyasal ve Ekonomik Problemlere Karşı Duyarlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma)", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı.9, s.34-46. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayını
- SENEMOĞLU, N. (2004) (12.B) *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ŞIŞMAN, M. (2003) *Eğitimde Mükemmellik Arayışı: Etkili Okullar*. ss.31-32. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- TAN, M. (1979) "İ. İllich ve Okulsuz Toplum", *A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.16, S.2, s.45-59. Ankara.
- TOFFLER, A. (1970) *Future Shock*. London: Pan Books.
- TORUN, İ. (2005) "Yöre Halkının Üniversiteye Bakışı ve Beklentileri: Niğde Üniversitesi Örneği", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 9, ss.137-177. Sakarya.
- VARIŞ, F. (1988) *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- YAYLALI, M; OKTAY, E; ÖZEN, Ü; AKAN, Y; ÖZER, H; KIZILTAN, A; NARALAN, A; DOĞAN, M E; ÖZÇOMAK, S, M; AKTÜRK, E; (2006) *Üniversite Gençliğinin Sosyo-ekonomik Profili Araştırması*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını No:955

İLETİŞİM ADRESİ

Yrd.Doç.Dr. İshak TORUN

Niğde Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü
51200 Derbent Kampusu NİĞDE
torunishak@yahoo.de

OSMANLI DEVLETİ'NDE XIX. YÜZYILDA YAHUDİ CEMAATI

Ülkühan OLGUN

Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü

ÖZET

Osmanlı topraklarında yaşayan Yahudiler esas itibariyle Rabbaniler ve Karaylar olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Bu Yahudilerin Osmanlı Devleti ile ilişkilerinde Cemaatbaşı ve Hahamlar önemli rol oynamaktadırlar. Osmanlı belgeleri Haham ve Cemaatbaşının görevlerinin pratikte pek de birbirinden ayrılmadığını göstermektedir. Osmanlı Yahudileri arasında 1835'e kadar bir birlik sağlanamamasının en önemli sebebi "Kehalim Sistemi"dir. Çünkü her Kahal, bünyesinde barındırdığı mensuplarının, adlı, malı, dinî ihtiyaçlarını Kahal içinde gidermesini sağlamaktadır. Bu nedendir ki Yahudiler, birliğin sembolü olarak Osmanlı Devleti tarafından tanınmış bir Hahambaşıya ihtiyaç duymamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Yahudi, Haham, Cemaatbaşı, Karay, Rabhani.

ABSTRACT

A lot of Jewish live in Ottoman. Jewish live in Ottoman separated two groups. They are Rabhani and Karay. They have some relations with Ottoman Government and leader of parish and rabbi has an important role in this relation. According to Ottoman's documents Rabbi and leader of parish's duties aren't different from each other. There isn't unity in Jewish live in Ottoman. The reason is Kehalim System. According to this system every Kahal ensure legal, financial and religious needs in the groups which called Kahal. So Jewish don't need leader of parish which is accepted by Ottoman

Keywords: Jewish, Rabbi, Parish, Karay, Rabhani

1- GİRİŞ YAHUDİ CEMAATİNİN ÖRGÜTLENMESİ

Osmanlı topraklarında yaşayan Yahudiler esas itibariyle Rabbaniler ve Karaylar olmak üzere iki ana gruba ayrılıyorlardı. Rabbaniler menşey, dil ve geleneklerine göre, Romaniotlar, Eşkanaziler, Sefaradlar, Mustaribeler (Eroğlu, 1997:76) ve İtalyan Yahudileri (Güleryüz, 1997:405) adlarında küçük gruplara bölünmekteydi. Her Yahudi cemaatinin kendine ait sinagogu ve hahamı vardı. *Kahal* (cemaat) adı verilen bu organizasyondaki Yahudiler, temsilcileri vasıtasıyla Osmanlı Hükümeti ile ilişkilerini sürdürüyorlardı. Kehila Organizasyonu, aynı zamanda Kehalim (kahalların birleşmesiyle oluşan cemaatler topluluğu) ile Osmanlı otoriteleri arasındaki münasebeti sağlardı. Bu nedenle her şehirde kahallar, düzeylerde kehahim oluştu. Kahila organizasyonu ise bir kentteki tüm Kehalim'i temsil ediyordu. Kehalim dinsel alanda, Kehila organizasyonu ise malî, hukukî ve idarî alanlarda otorite sahibiydi. Kehila lideri hahamlardı. Haham, cemaatin işlerini maiyetindeki görevlilerle birlikte yürütürdü. *Maarihim*, vergi tahsilatı; *Memunim*, Kehila'nın günlük işlerinin yürütülmesinden sorumludur. *Kahya* ise Osmanlı idarecileri, Yahudi cemaati arasındaki ilişkileri